

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๖/๒๕๖๘

วันที่ ๘ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง ศาลจังหวัดธัญบุรี

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

เรื่อง พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม หรือไม่

ศาลจังหวัดธัญบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางแสงศรี จิยะจันทน์) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่
พ ๑๒๔๐/๒๕๖๗ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริง
ตามคำโต้แย้งและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

นายไวยวรรณ จิยะจันทน์ เป็นโจทก์ ยื่นฟ้อง นางแสงศรี จิยะจันทน์ เป็นจำเลย
ต่อศาลจังหวัดธัญบุรีว่า เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๒ โจทก์จดทะเบียนสมรสกับจำเลย และจำเลย
เปลี่ยนมาใช้ชื่อสกุล “จิยะจันทน์” ของโจทก์ ต่อมาโจทก์กับจำเลยมีกรณีพิพาทกันหลายคดี
ก่อนสืบพยานในคดีหมายเลขดำที่ อ ๓๑๗๖/๒๕๖๕ ศาลใกล้เคียงคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้
โดยโจทก์ตกลงถอนฟ้องจำเลย แต่มีเงื่อนไขให้จำเลยจดทะเบียนการหย่ากับโจทก์ หลังจากจดทะเบียน
การหย่าในเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๖ ปรากฏว่าจำเลยยังคงใช้ชื่อสกุลของโจทก์ตลอดมาและดูหมิ่น

เจ้าของชื่อสกุลของโจทก์ ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายอันเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์ ขอศาลสั่งให้จำเลยเลิกใช้ชื่อสกุลของโจทก์ โดยให้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลเดิมหรือตั้งชื่อสกุลใหม่มิให้ซ้ำหรือพ้องกับชื่อสกุลของโจทก์ ทั้งให้แจ้งเปลี่ยนแปลงในเอกสารราชการต่าง ๆ หากจำเลยยังคงใช้ชื่อสกุลของโจทก์ขอให้ชำระค่าเสียหายแก่โจทก์เดือนละ ๓๐๐,๐๐๐ บาท นับแต่วันฟ้องจนกว่าจำเลยจะจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเลิกใช้ชื่อสกุลของโจทก์แล้วเสร็จ จำเลยยื่นคำให้การปฏิเสธว่าจำเลยประสงค์จะใช้ชื่อสกุลของโจทก์ต่อไป เนื่องจากจำเลยอยู่ร่วมกับโจทก์มาเป็นระยะเวลา ๕๔ ปี มีบุตรด้วยกัน ๒ คน บุตรทั้งสองยังคงใช้ชื่อสกุลของโจทก์อันแสดงถึงความเป็นสถาบันครอบครัว บุคคลทั่วไปรับรู้จำเลยใช้ชื่อสกุลดังกล่าวมาเป็นเวลานาน จำเลยมีสิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลนั้นเท่าเทียมกับโจทก์ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ บังคับให้จำเลยกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิม ทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรม และขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งข้อตกลงการหย่าไม่ได้กำหนดให้จำเลยต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน

ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลจังหวัดชัยภูมิ จำเลยโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดให้หญิงที่จดทะเบียนสมรสกับชายแล้วได้รับอนุญาตให้ใช้ชื่อสกุลของสามี เมื่อหย่าขาดจากสามีต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิม เป็นการจำกัดเสรีภาพของฝ่ายหญิง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเรื่องความเสมอภาคของบุคคล ไม่เป็นไปตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๔๖ ที่วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น อันเป็นการลิดรอนสิทธิในการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามี ทำให้ชายและหญิงมีสิทธิไม่เท่าเทียมกันเกิดความไม่เสมอภาคในกฎหมายด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคล เนื่องจากสิทธิการใช้ชื่อสกุลเป็นสิทธิของบุคคลที่จะแสดงเผ่าพันธุ์ เพื่อก่อกำเนิดของตน และเป็นสิทธิที่ทุกคนมีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้แบ่งแยกว่าเป็นสิทธิของชายหรือหญิง เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เป็นการบังคับหญิงมีสามีให้ใช้ชื่อสกุลของสามีแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยใช้สถานะการสมรส ดังนั้นพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ จำเลยขอให้ศาลจังหวัดชัยภูมิส่งคำโต้แย้งดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

ศาลจังหวัดธัญบุรีเห็นว่า จำเลยโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ซึ่งศาลจังหวัดธัญบุรีจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงส่งคำโต้แย้งดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำโต้แย้งของจำเลยไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่ เห็นว่า ศาลจังหวัดธัญบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ หรือไม่ บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลจังหวัดธัญบุรีจะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาให้นำพยานเอกสารที่ได้จากการไต่สวนในคดีเรื่องพิจารณาที่ ๖๐/๒๕๔๔ (คำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๔๖) มารวมสำนวนเพื่อใช้ในการพิจารณาวินิจฉัย และอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ วรรคสาม ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำความเห็นและจัดส่งสำเนาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำความเห็นและจัดส่งสำเนาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาจัดส่งสำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๙๐๑/๐๑๕๐ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๗ สำเนาร่างพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๖๓/๒๕๔๗) สำเนาบันทีกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๖๓/๒๕๔๗) สำเนาทารายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ กับร่างพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) สำเนาบันทีกการประชุมกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ครั้งที่ ๑ (๙/๒๕๔๗) ๙/๒๕๔๖ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๖๓/๒๕๔๗) สำเนารายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ครั้งที่ ๑ (๙/๒๕๔๗) ๙/๒๕๔๖ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(เรื่องเสรีจที่ ๖๓/๒๕๔๗) สรุปได้ว่าสาระสำคัญของการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ คือ การแก้ไขหลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างคู่สมรสเพื่อให้สอดคล้องกับผลแห่งคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๔๖ และมีการพิจารณาในการกำหนดให้คู่สมรสที่ใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก่อนการสมรสใหม่ หากไม่กำหนดไว้เช่นนี้แล้วอาจเกิดความสับสนการใช้ชื่อสกุลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่เป็นราชสกุลหรือชื่อสกุลพระราชทาน

๒. เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจัดส่งสำเนาบันทนาการการประชุมและรายงานการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ครั้งที่ ๒ ถึงครั้งที่ ๔ สำเนารายงานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. สำเนาเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และสำเนารายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๑๒ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพุธที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๗

๓. อธิบดีกรมการปกครองจัดทำความเห็นสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ มีหลักการและเหตุผลในการแก้ไขสืบเนื่องมาจากคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๔๖ โดยมาตรา ๑๒ บัญญัติให้ในขณะจดทะเบียนสมรส คู่สมรสต้องตกลงกันเกี่ยวกับการใช้ชื่อสกุลว่าทั้งคู่จะใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใด โดยในระหว่างการสมรสคู่สมรสสามารถเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลได้ หากขณะจดทะเบียนสมรส คู่สมรสมิได้ตกลงกันเรื่องการใช้ชื่อสกุล ทั้งสองฝ่ายยังคงต้องใช้ชื่อสกุลเดิมของตน ซึ่งการตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสตามมาตรา ๑๒ สามารถกระทำได้ในขณะที่การสมรสยังไม่สิ้นสุดลงเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากเจตนารมณ์การให้สิทธิคู่สมรสมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามที่ตกลงกัน เพื่อให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสถาบันครอบครัวที่อาจแสดงผ่านการใช้ชื่อสกุลเดียวสำหรับมาตรา ๑๓ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๑๒ โดยบัญญัติให้เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส สิทธิตามกฎหมายในการใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งย่อมสิ้นสุดลงด้วย แต่หากการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย ฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่และใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายที่ตายยังคงสามารถใช้ชื่อสกุลนั้นต่อไปได้ แต่เมื่อจะสมรสใหม่ต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน

๔. ประธานสภาสมาคมสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ จัดทำความเห็นสรุปได้ว่าการใช้ชื่อสกุลของบุคคลเกี่ยวข้องในหลายมิติทั้งเรื่องสิทธิหน้าที่ทางสังคมและทางเศรษฐศาสตร์ กฎหมายสมควรสะท้อนให้เหมาะสมกับสภาวะสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น การให้สิทธิคู่สมรสในการใช้ชื่อสกุลร่วมกันเพื่อรองรับสถาบันครอบครัวและความสัมพันธ์ของเครือญาติ ดังนั้น กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องและใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเพียงพอและสอดคล้องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อทางศาสนาของสังคมไทย อีกทั้งการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้คำนึงถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมตามหลักสากล

๕. นายกสภาคมนตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ จัดทำความเห็นสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นบทบัญญัติที่เป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย มิได้ขัดกับหลักความเสมอภาค ความเป็นธรรม หรือเป็นการกีดกันสิทธิ ส่วนความแตกต่างของบทบัญญัติมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่งและวรรคสอง เป็นการจำแนกตามเหตุและลักษณะการสิ้นสุดการสมรส เนื่องจากการตายเป็นการสิ้นสุดการสมรสจากเหตุที่ไม่ใช่เกิดจากการแสดงเจตนาของคู่สมรส หรือโดยคำสั่งศาล ย่อมแตกต่างจากการหย่า ซึ่งเป็นกรณีที่คู่สมรสแสดงเจตนายุตินิติสัมพันธ์ในสถานะคู่สมรสเองด้วยความสมัครใจ หรือในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้หย่าหรือเพิกถอน เพราะมีเหตุตามกฎหมายให้สิ้นสุดการสมรสนั้น ถือเป็นความแตกต่างอันเป็นสาระสำคัญที่จะปฏิบัติต่อสองกรณีนี้แตกต่างกัน มิใช่การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ว่าด้วยความเสมอภาคของบุคคล และเพื่อความเป็นธรรมต่อบรรดาผู้ร่วมชื่อสกุล ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดเงื่อนไขว่าสิทธิการใช้ชื่อสกุลสิ้นสุดลงโดยการหย่าหรือคำพิพากษาของศาลมิได้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

๖. ประธานกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศจัดทำความเห็นสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นบทบัญญัติเพื่อป้องกันมิให้คู่สมรสฝ่ายที่ใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งอาศัยชื่อสกุลดังกล่าวซึ่งได้มาหลังการสมรสสิ้นสุดลงโดยผลของกฎหมายไปใช้ในลักษณะเป็นการละเมิด

ต่อฝ่ายที่อนุญาตให้ใช้ชื่อสกุลโดยการสมรส บทบัญญัติดังกล่าวแสดงถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชื่อสกุลของบุคคล เนื่องจากบุคคลดังกล่าวจำต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก่อนสมรสโดยไม่อาจเลือกได้ อันมีลักษณะเป็นบทบังคับให้คู่สมรสฝ่ายหนึ่งต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมเมื่อมีการหย่า อาจขัดต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในการกำหนดอัตลักษณ์ของตนเอง การไม่เปิดโอกาสให้บุคคลเลือกเองว่าจะใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสต่อไปหรือไม่ อาจเป็นการจำกัดสิทธิอย่างไม่สมเหตุสมผล โดยเฉพาะในกรณีที่บุคคลนั้นใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานซึ่งมีผลเกี่ยวพันกับตัวตนทางสังคม เช่น การงาน ชื่อเสียง สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การจดทะเบียนในทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ไว้ในชื่อสกุลนั้นเป็นเวลานานแล้ว ในทางปฏิบัติจะมีผลกระทบเฉพาะคู่สมรสฝ่ายหญิง ทำให้การบังคับใช้มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ส่งผลกระทบอย่างไม่เท่าเทียม อาจเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องเพศตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๕ เนื่องจากการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการแสดงออกและการเลือกกำหนดอัตลักษณ์ของตนเองที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล และขัดต่อหลักการของพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘

๗. ประธานกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศจัดทำความเห็นสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ไม่ได้มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ เนื่องจาก มาตรา ๑๒ กำหนดสิทธิการใช้ชื่อสกุลให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของคู่สมรส ประกอบกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๔) พ.ศ. ๒๕๖๗ กำหนดให้บุคคลไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพใดหรือมีอัตลักษณ์ทางเพศแบบใดสามารถจดทะเบียนสมรสและเลือกใช้ชื่อสกุลของตนเองหรือของคู่สมรสได้ ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ย่อมสามารถใช้บังคับแก่บุคคลทุกคนไม่ว่าจะมีเพศสภาพใด จึงไม่ขัดต่อหลักการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำโต้แย้งของจำเลย ความเห็นและข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเอกสารประกอบแล้วเห็นว่า จำเลยไม่ได้แสดงเหตุผลประกอบคำโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคสี่และวรรคห้า

อย่างไร ไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้ และเห็นว่าคดีเป็นปัญหาข้อกฎหมายและมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงยุติการไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง กำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” วรรคสอง บัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” และวรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้”

พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มีความเป็นมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ มีพระราชดำริให้ประชาชนพลเมืองทั่วราชอาณาจักรต้องมีทั้งชื่อตัวและชื่อสกุล เพื่อประโยชน์ในการทำสำมะโนประชากรที่ต้องอาศัยการสอบสวนดำเนิรูปพรรณสัณฐานและการสืบเชื้อสายให้แม่นยำ อีกทั้งยังเป็นเครื่องเตือนใจให้เจ้าของสกุลประพฤติแต่สิ่งดีงาม เพื่อรักษาเกียรติของสกุล ตลอดจนเป็นหลักของการสืบเชื้อสายและก่อให้เกิดความเป็นหมู่คณะ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ โดยมาตรา ๓ บัญญัติให้ชื่อของคนไทยทุกคนต้องประกอบด้วยชื่อตัวและชื่อสกุล มาตรา ๔ บัญญัติให้ชื่อตัวเป็นชื่ออันได้ให้แก่เด็กตั้งแต่กำเนิด และมาตรา ๕ บัญญัติให้ชื่อสกุลเป็นชื่อประจำวงศ์สกุลซึ่งสืบเนื่องมาแต่บิดาถึงบุตร ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดขนานนามสกุลเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕ พระราชบัญญัติขนานนามสกุล (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๑ และพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พุทธศักราช ๒๔๘๔ ต่อมา มีการตราพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ ขึ้นใช้บังคับเพื่อให้การจดทะเบียน การขอเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล และการขอร่วมชื่อสกุล มีความสะดวกและเหมาะสม มาตรา ๕ บัญญัติให้ผู้มีสัญชาติไทยต้องมีชื่อตัวและชื่อสกุล และจะมีชื่อรองก็ได้ อันเป็นสาระสำคัญในการระบุตัวตนเฉพาะบุคคล

เพื่อจำแนกบุคคลให้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากบุคคลที่มีชื่อตัวซ้ำกันอาจมีหลายคน การมีชื่อสกุลช่วยให้การระบุตัวตนเฉพาะบุคคลได้ถูกต้องยิ่งขึ้น และชื่อสกุลยังสะท้อนถึงความเป็นครอบครัวและสายหาความสัมพันธ์ทางเครือญาติของบุคคลที่สืบเชื้อสายเกี่ยวเนื่องกันเป็นวงศ์ตระกูลและมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๐ เนื่องจากหญิงหม้ายโดยความตายของสามีควรมีสสิทธิในการเลือกใช้ชื่อสกุลของสามีหรือกลับมาใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้ตามเหตุผลความจำเป็นหรือความต้องการของแต่ละบุคคล และมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๔๖ ว่าพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเป็นอันใช้บังคับมิได้ ประกอบกับหลักเกณฑ์การใช้ชื่อรองตามพระราชบัญญัติดังกล่าวยังไม่รัดกุมและอาจมีการนำชื่อสกุลของบุคคลอื่นมาใช้เป็นชื่อรองอันจะทำให้บุคคลทั่วไปเกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นผู้มีสิทธิใช้ชื่อสกุลนั้น อีกทั้งวิธีการขอตั้งชื่อสกุลที่เป็นอยู่ไม่เอื้อต่อการให้บริการประชาชนโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์และการกำหนดให้ผู้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลเท่านั้นที่เป็นผู้มีอำนาจอนุญาตให้บุคคลอื่นร่วมใช้ชื่อสกุลก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติในกรณีผู้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลเสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนี้ อัตราค่าธรรมเนียมเดิมใช้มาเป็นระยะเวลานาน ไม่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการและให้บริการข้อมูลชื่อบุคคลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง สมควรปรับปรุงบทบัญญัติดังกล่าวให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ บัญญัติว่า “เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ให้ฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน”

ข้อโต้แย้งของจำเลยที่ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดให้หญิงที่จดทะเบียนสมรสกับชายแล้วได้รับอนุญาตให้ใช้ชื่อสกุลของสามี เมื่อหย่าขาดจากสามีต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมนั้น เป็นการจำกัดเสรีภาพของฝ่ายหญิง ไม่เป็นไปตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๔๖ ขัดหรือแย้งต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม นั้น เห็นว่าการใช้ชื่อสกุลกรณีการสมรสแต่เดิมเป็นไปตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ บัญญัติว่า “หญิงมีสามี ให้ใช้ชื่อสกุลของสามี” มาตรา ๑๓ บัญญัติว่า “หญิงม่ายโดยการหย่า

ให้กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน” และมาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “หญิงม่ายโดยความตายของสามี ให้ใช้ชื่อสกุลของสามี” ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๖ ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามี ทำให้หญิงและชายมีสิทธิในการใช้ชื่อสกุลไม่เท่าเทียมกัน ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ เป็นอันใช้บังคับมิได้ จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ โดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยมาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “คู่สมรสมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามที่ตกลงกัน หรือต่างฝ่ายต่างใช้ชื่อสกุลเดิมของตน” วรรคสอง บัญญัติว่า “การตกลงกันตามวรรคหนึ่ง จะกระทำเมื่อมีการสมรสหรือในระหว่างสมรสก็ได้” และวรรคสาม บัญญัติว่า “ข้อตกลงตามวรรคหนึ่ง คู่สมรสจะตกลงเปลี่ยนแปลงภายหลังก็ได้” และมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ให้ฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน” และวรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย ให้ฝ่ายซึ่งยังมีชีวิตอยู่ และใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิใช้ชื่อสกุลนั้นได้ต่อไป แต่เมื่อจะสมรสใหม่ ให้กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน” ส่วนมาตรา ๑๔ ให้ยกเลิก เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา ๑๒ ที่บัญญัติกรณีเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสซึ่งให้สิทธิแก่คู่สมรสที่จะตกลงกันได้ว่าเมื่อสมรสกันแล้วจะใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใดหรือทั้งคู่จะตกลงกันว่าต่างฝ่ายต่างใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก็ได้ และในระหว่างที่เป็นคู่สมรสกันอยู่นั้นก็ยังมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงข้อตกลงในเรื่องชื่อสกุลที่ตกลงกันไว้เดิมอีกก็ได้ กรณีการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสดังกล่าวจึงเป็นสิทธิที่คู่สมรสทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันตามมาตรา ๑๒ ส่วนกรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสตามมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง นั้น คู่สมรสไม่อาจอ้างข้อตกลงการใช้ชื่อสกุลที่เคยมีอยู่ในระหว่างที่ยังสมรสกันอยู่ได้ เนื่องจากข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสตามมาตรา ๑๒ ย่อมสิ้นสุดลงไปแล้วตั้งแต่เมื่อคู่สมรสได้จดทะเบียนการหย่าหรือในวันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด การใช้ชื่อสกุลในลักษณะดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะเป็นการใช้เพียงลำพังระหว่างคู่สมรสเพียงเท่านั้น แต่เป็นการใช้ชื่อสกุลร่วมกับบรรดาเครือญาติอื่น ๆ ของคู่สมรสอีกฝ่าย

ซึ่งซื้อสกลย้อมมีผลกระทบต่อผู้ร่วมใช้ซื้อสกลนั้นทุกคน กล่าวคือ ถ้าหากมีผู้ซื้อสกลดังกล่าวคนใด ประพฤติตนเป็นผู้มีเกียรติเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือทำประโยชน์ชื่อเสียงให้ประเทศชาติ ย้อมมีผลให้ผู้ร่วมใช้ซื้อสกลนั้นที่เป็นเครือญาติได้ส่วนแบ่งเกียรติยศนั้นด้วย ในทางกลับกัน หากมีผู้ซื้อสกลดังกล่าวคนใดประพฤติดินให้เสื่อมเสีย กระทำผิดกฎหมาย หรือกระทำการให้เป็นที่น่าเกลียดชังของบุคคลทั่วไปหรือไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ย้อมส่งผลให้ผู้ร่วมใช้ซื้อสกลที่เป็นเครือญาติอาจต้องรับส่วนแบ่งความเสื่อมเสียนั้นมาด้วยด้วยกัน มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง จึงบัญญัติให้ฝ่ายซึ่งใช้ซื้อสกลของอีกฝ่ายหนึ่ง กลับไปใช้ซื้อสกลเดิมของตน นอกจากนี้ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งใช้ซื้อสกลของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่ระบุเจาะจงว่าคู่สมรสดังกล่าวจะเป็นชาย หญิง หรือมีเพศสภาพอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้บุคคลที่มีเพศที่หลากหลายสามารถหมั้นและสมรสกันได้ตามเงื่อนไขของกฎหมาย ทั้งนี้ แม้มาตรา ๑๓ บัญญัติให้การใช้ซื้อสกลในกรณีที่สิ้นสุดการสมรสไว้แตกต่างกันก็ตาม กล่าวคือหากเป็นกรณีที่การสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสตามวรรคหนึ่ง ให้ฝ่ายซึ่งใช้ซื้อสกลของอีกฝ่ายหนึ่งกลับไปใช้ซื้อสกลเดิมของตน แต่ถ้าเป็นกรณีที่การสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย ให้ฝ่ายซึ่งยังมีชีวิตอยู่และใช้ซื้อสกลของอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิใช้ซื้อสกลนั้นได้ต่อไป แต่เมื่อจะสมรสใหม่ ให้กลับไปใช้ซื้อสกลเดิมของตนตามวรรคสอง แต่เป็นการบัญญัติกฎหมายที่แตกต่างกันเพื่อจะใช้บังคับต่อกรณีที่มีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ กล่าวคือ การสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสเป็นกรณีที่การสมรสนั้นสิ้นสุดลงโดยเจตนาของคู่สมรสเองหรือโดยคำพิพากษาของศาล ซึ่งไม่ว่าจะเป็นกรณีใดก็มาจากเหตุที่คู่สมรสไม่อาจใช้ชีวิตสมรสต่อกันได้อย่างเป็นปกติสุข หรือการคงสถานะการสมรสต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์ต่อคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย รวมถึงกรณีที่การสมรสเกิดจากเหตุอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นโมฆะหรือเป็นโมฆียะซึ่งศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสนั้น ซึ่งทุกกรณีล้วนเป็นการสิ้นสุดการสมรสที่ทั้งสองฝ่ายไม่มุ่งหมายที่จะเป็นคู่สมรสกันอีกต่อไปแล้ว แตกต่างจากกรณีที่การสมรสสิ้นสุดโดยการตายตามมาตรา ๑๓ วรรคสอง ซึ่งเป็นเหตุธรรมชาติมิใช่เหตุอันเกิดจากเจตนาของทั้งสองฝ่าย ความรู้สึกถึงความเป็นเครือญาติยังคงดำรงอยู่ รวมถึงเพื่อให้สิทธิต่อคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ยังคงสถานะบางประการเพื่อเป็นการรำลึกถึงคู่สมรสของตนที่ถึงแก่ความตายไปด้วย อย่างไรก็ตาม หากคู่สมรสฝ่ายที่มีชีวิตอยู่ประสงค์จะสมรสใหม่ต้องเลิกใช้ซื้อสกลของคู่สมรส

ฝ่ายที่ถึงแก่ความตายแล้ว จึงเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับกรณีที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกัน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคล ทั้งมาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง ยังเปิดโอกาสให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีข้อสกลของตนไม่ตรงกับบุตรอยู่แล้ว การที่คู่สมรสไม่ว่าฝ่ายใดจะมีข้อสกลตรงกับบุตรหรือไม่จึงไม่ใช่สาระสำคัญอันจะแสดงความสัมพันธ์ฉันบิดามารดา และบุตรต่อกัน ดังนั้น พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ให้บุคคลเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ให้สิทธิชายและหญิงเท่าเทียมกัน และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม

นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นายปัญญา อุดชาชน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายวิรุฬห์ แสงเทียน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจิรนิติ หะวานนท์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายณภดล เทพพิทักษ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุดม รัฐอมฤต

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุเมธ รอยกุลเจริญ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ